

СОЦІАЛЬНА НЕАДЕКВАТНІСТЬ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: ПРИЧИНИ РЕПРОДУКУВАННЯ

Бурега Валерій Васильович

доктор соціологічних наук, професор,
завідувач кафедри соціології та політології

Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Соціальне управління, за умов широкого розуміння даного поняття, дозволяє розглядати його як цілеспрямовану діяльність відповідних соціальних інститутів та соціальних структур з метою впорядкування перебігу різноманітних соціальних процесів в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Вузьке розуміння, акцентує увагу на соціальному управлінні, як упорядкуванні процесів що відбуваються саме у соціальній сфері суспільного життя та в ході реалізації соціальної політики держави шляхом внесення змін у життєві умови для людей й зміст їх ціннісних орієнтацій.

При цьому відповідальність за наслідки такої управлінської діяльності, не залежно у якому сенсі розуміється соціальне управління, мають покладатися на державу як найбільш розвинений та потужний соціальний інститут, як на великомасштабну соціальну організацію з відповідним управлінським потенціалом. Отже, у такому випадку, доцільно говорити про державне управління як поодинокій випадок соціального управління.

Тоді державне управління ми можемо визначати як цілеспрямований організаційний і регулюючий впливи держави на стан та розвиток суспільних процесів, свідомість й діяльність як соціальних організацій, так і окремих громадян з метою досягнення цілей та реалізації функцій держави, що закріплені в Основному Законі, шляхом розробки і впровадження державної політики, яка має здійснюватися в межах існуючої політичної системи за рахунок діяльності органів державної влади наділених відповідними повноваженнями, а також маючими для цього відповідні ресурси, можливості та компетенції [1, с. 51-52].

Проте, результати функціонування української держави як найбільш дієспроможної частини нашого суспільства, у сучасний період її існування, на жаль, надають підстави для невтішного висновку про її соціально-адекватну діяльність. Отже, практично жодна соціальна програма, як, наприклад, програма боротьби з бідністю в Україні, не була завершена, вже не кажучи про успішне завершення. Не мають успіху й намагання проведення реформ, оскільки ні пенсійна, ні медична, ні освітня, ні судова тощо реформи не досягли поставлених цілей. Таким чином, постає достатньо виправдане питання про причини для такого стану справ. Відповідь може бути така – відбувається репродукція соціально-неадекватного управління на державному рівні кожним наступним переможцем у політичній боротьбі за політичну владу, кожним черговим урядом, без різниці у його самопозиціонуванні – «технократичний», «реформаторський», «революційний», «перехідний» або «уряд-камікадзе». Спроба з'ясувати причини такого репродукування соціально-неадекватного управління може бути зроблена на засадах залучення теоретико-методологічного потенціалу соціологічної концепції соціально-адекватного управління. За цих умов, можливою здається не тільки якісна, а й кількісна оцінка. [2, с.153-164]

Соціально-адекватне управління розглядається нами як системно модельована діяльність, що має відповідати шести головним, принципово важливим, вимогам:

– по-перше, під соціально-адекватним управлінням розуміється функціонування, насамперед, високоефективної управлінської моделі. Проте, дуже важливо акцентувати на тому, що це має бути саме

соціальна ефективність, яка визначається не тільки співвідношенням залучених ресурсів до досягнутого (або не досягнутого) результату діяльності спрямованої на впорядкування різноманітних процесів суспільного життя, а, головним чином, рівнем адекватності (або наявності певних ознак адекватності, як тотожності) отриманих результатів потребам суспільного розвитку, виходу на нові й більш високі рівні громадського життя;

– по-друге, така соціальна ефективність дозволить суспільству бути впевненим, що в процесі вирішення завдань повсякденності не випадають із поля зору перспективні завдання, тобто ті, що орієнтовані на майбутнє яке пов'язується із стабільним, сталим розвитком. Пріоритетами такого розвитку мають бути досягнення балансу між рівнем завдань розвитку та потенціальними можливостями суспільного організму для реформування, між внутрішнім середовищем управлінської системи, її готовністю до змін (вже зараз) задля майбутнього та зовнішнім середовищем соціальної системи;

– по-третє, максимальна адаптованість до функціонування у конкретній соціальній системі, що передбачає максимально повне використання її соціально- політичного, економічного та психокультурного потенціалів. Тобто мова йдеться про своєрідне співпадіння управлінської моделі, що впроваджується державою з провідними можливостями наявними у соціумі, корінними потребами людей та їхніми прагненнями до кращого, гуманного, демократичного буття. Вважається за важливе таке використання можливостей яке задовольняє не тільки поточні вимоги для задоволення головних потреб, а й надає можливості для їх максимально повного задоволення в процесі життєдіяльності суспільного організму;

– по-четверте, принципово важливою уявляється вимога щодо спрямування переважної частини управлінських зусиль у площину самоорганізаційних процесів. Це дає змогу відійти від ідеалізованого у нашому середовищі централізованого управління, що для сучасності не являється результативним, оскільки не дає можливості для проявів ініціативи та самостійності на місцях. Самоорганізаційні процеси в сучасних соціальних умовах – дієвий варіант для здійснення місцевого самоврядування, коли центральна влада, віддавши частину повноважень та переподіливши ресурси, займається, головним чином, загально суспільними проблемами скрізь призму загально державних питань. Головними питаннями для соціально адекватної державної влади мають стати безпека суспільства та громадян в усіх її проявах, законність та додержання демократичних засад у відношеннях носіїв влади на усіх рівнях соціальної ієрархії;

– по-п'яте, виконання попередньої умови має стати головним інструментом для узгодження управлінських зусиль системи, що виконує місію соціального управління, за усіма рівнями. При цьому повинно відбуватися узгодження усього спектру управлінських дій, що обумовлюється системною природою соціального явища управління. Разом із тим, така умова має виконувати й роль своєрідного запобіжника для виникнення таких ганебних явищ для правової, демократичної й соціальної держави, як «паради суверенітетів», «використання права сильного», використання «політичних рішень» замість законних для захисту інтересів самопризначених еліт ;

– по-шосте, резонування за усіма рівнями соціального управління (державного, регіонального, місцевого тощо) з ментальними характеристиками соціуму та його складовими. Йдеться про ступінь відповідності загальним ментальним характеристикам, що властиві не тільки менталітету соціума, не тільки ментальній специфіці конкретної спільноти, а й ментальним особливостям на рівні окремої особистості. Справа полягає у тому, що ментальні проекції на практику процесів соціального управління, насамперед у його вітчизняних варіаціях, поєднують у собі практично усі типи соціальної поведінки від цілерационального та ціннісно-раціонального до традиційного, без виключення афективного. Це значною мірою обумовлює реакцію суспільства загалом та його окремих членів на різного роду управлінські зусилля, демонструє наша влада.

Як висновок, слід наголосити, що кожна з названих умов може виступати, але, на жаль, виступає причиною репродукування соціальної неадекватності державного управління. Проте їх різноманітні комбінації здібні посилювати ступінь такої неадекватності та бути, не стільки причиною повторюваного відтворення неефективних зразків державного управління, скільки втрати здібності управлінської системи держави до виконання її основних функцій, а саме – упорядкування головних процесів життєдіяльності суспільства. Наведені вимоги не є вичерпними, але їх виконання, бажано комплексне, здібне створити такі умови для соціального розвитку, які радикально оживлять українське суспільство, нададуть його функціонуванню ознаки соціальної адекватності. На засадах вищевикладеного можлива розробка системи контролю та оцінки рівня соціальної адекватності державного управління. При цьому така система здатна задовільнити потреби, як владних структур державного рівня, так й відповідати потребам органів місцевого самоврядування. Окремим питанням може стати залучення практичного потенціалу такої теоретичної моделі у діяльності експертних структур громадських організацій. Для цього потрібна не тільки політична воля, а й бажання кожного українського громадянина зробити реальні кроки для розквіту нашої рідної України.

ЛІТЕРАТУРА: 1. Бурєга В. В. Социология государственного управления: монография / В. В. Бурєга. – Донецк : ООО «Східний видавничий дім», 2012. – 167 с. 2. Бурєга В. В. Социально-адекватное управление: концептуализация модели: монография / В. В. Бурєга. – Донецк : ДонГУУ, 2005. –171 с.